

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Aen-Merckingen Van Den Eerw. P. Cornelius Hazart,
Priester der Societeyt Jesv.**

Hazart, Cornelius

Antwerpen, 1662

I. Aenmerckinge, Op de Ketterije der Basilidianen.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-71393](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-71393)

melde Daders/ sommighe hadden ghenomen op
't nauwste/ andere op 't ruymste/ dat is/ een pdel
upblucht / want en kan by haer niet sulckg be-
vinden/ maer wel dat sy se alle gehouden hebben
voor ware Schryfture/ alhoewel sy niet te vinden
en waren in 't Register der Joden.

I. AENMERCKINGHE,

Op de Ketterije der Basilidianen.

Van dese Ketterg ghetuyght Epiphanius,
Haresi 24. dat hare Leeringhe soo schand-
delijck/ ende onbetaemlijck was / dat sy
de selve aen niemant en durfden openbaren / ofte
bekent maecten/ als aen haer eygen Volck.

De woorden van Epiphanius sijn dese: Hy Bas-
lides bedeckt sijne boosheyt voor de gene, die wat ver-
stants hebben, ende verklaert die alleen aen sijne Scho-
le, ende die van hem sijn bedroghen. Want voorwaer,
't is schandelijck uyt te spreecken, 't gene van haer ghe-
seyde ende gedaen werdt. *Doorderg* seyd hy: Hy
beveelt aen de sijne, dat sy hare Leeringhe by haer sou-
den houden, te weten, om dat hy sijn eygen onbetaem-
lijckheyt suspect heeft, ter oorsaecken van sijne schande-
lijcke wercken, ende quade Leeringe.

Hier komt nu D. Cabeljan in sijn Catholijcke
Waerheyt pag. 558. ende wilt ons met kracht over-
strijden/ dat wy de selve opinie drijben met dese
ketterg; vande Basilidianen, seyd hy/ werdt getuyghet
dat sy hare Leere verberghen: De Papisten doen mede
aloo, &c. Ick hebbe in mijn Staetje ghetooont/
dat wy onse Leeringen niet en verberghen / ver-
min ter oorsaecken van eenighe onbetaemlijck-
heyt ofte schandelijckheyt / die tu de selve soude
besloten sijn. Ter contrarien/ daer en is niet een
Landt/ niet eene Partie/ ja ick soude bpkang dur-
ven seggen niet eene Stadt in de werelt/ daer wy
onse Leeringen niet met vollen monde/ ofte met-
ter daer verkondighen/ ofte verkondicht hebben.

Dit segghen, seyd D. Cabeljau in sijn Memory-boeck Pag 252 is te vergheefs want, de Basilidianen hebben buyten twijffel mede haer best ghedaen, om andere tot haer ghemeenschap te trecken.

T'magh wesen / maer soo nochtans (ghelijck Epiphanius seght) dat sy aen de ghene / die sy bezoghen hadden / belasteden / dat sy aen een van duyfent, ende aen twee van thien duyfent, haer leeringhe maer en souden openbaren / jae soo sy ghezaght wierden / wat sy waren / dat sy souden haer uytgeven noch voor Joden / noch voor Christenen.

Wat ghesont verstant sal dit op ons konen passen / die ons de heele werelt deur uytgeven voor Christenen / ende by uytsprecken aen alle menschen / sonder uytneeminghe / t'ghene de Christelike Religie verbat / ende noodigh is tot de saligheyt?

De ghemeene maniere van onderwijfinghe, seght D. Cabeljau, die by de Papen, en Munnicken wert gebruyckt, weert mede dat sekerlijck daer toe leyt, om het volck, t'welck sy aen hare koorde kri ghen, soo blindt, ende onwetende te houden, alst moghelijck is.

T'en sijn maer beuselinghen / ende fatermercken / om de ghemeente te blindtsoeken: Laet D. Cabeljau eens bewijfen / dat wy voor het volck verborghen houden / t'ghene noodigh is tot hare saligheyt. Ofte soo wy set verborghen houden / t'ghene niet noodigh en is / wat doet dat hier ter sake? Wilt dan D. Cabeljau, dat wy aen den ghemeenen man leeren alle de subtiliteyten van Scotus, ende van andere Theologanten die dickwyls nerghe toe dienen / als om het verstant te verscherpen / ende te oeffenen? waerom en doet hy dat mede niet op den Preeck-stoel? oft wie sal hem daerom / veroordeelen als ketter / om dat hy menighe disputen verswyght / die nochtans in de scholen worden opghenomen? Dat hy eens byn woordt tot woordt beghinne de heele Panfracia van Chamierus te preken aen de Ghemeente / ende

ende dat hy eens beproebe wat den ghemeenen man / ende de vroukens daer van sullen t'huys dzaghen.

Doch hier van datelijck hzerder in de Aenmerkinghe op de ketterije vande *Guosimachi*.

Is dan onwaerachtich dat wy ghelijck sijt aen de Basilidianen.

Ten eersten, om dat wy onse leeringhen niet en verberghen.

Ten tweeden, om dat wy het volck niet blindt / ende ontwerende houden in t'ghene hare saligheyt aengaet.

Eben wel / D Cabeljau, wilt met kracht hebben / dat wy onse leeringhen verberghen: Hoe behoont hy dat?

P. Hazart, seyd hy / en kan niet loochenen, t'ghene ick uyt de schriften van twee sijne Mede-broeders, *Ledesma*, ende *Costerus*, ghetrouwelijck aengheteykent hebbe.

Maer D. Cabeljau! wat sult ghy noch ten lesten al praeten? seght ghy dat ghy *Ledesma*, ende *Costerus*, ghetrouwelijck hebt gheciteert: indien ghy hier gheroutw zyt / soo en weet ick niet wanneer dat ghy bedyseght.

Seght ghy dat ick niet en kan loochenen / t'ghene ghy uyt hare schriften hebt aengheteykent? is moghelijck? Leest mijn staeltje wel Pag. 187. daer sult ghy dat gheloochent vinden: waerom en hebt ghy niet een woorz daer op gherept? Hoe sijt ghy hier stom ghebleven? Hebbe ick u niet ghetooont booz de ooght / dat sy niet en spreken van eenighe leer-stucken? ofte soo ja: waerom en hebt ghy uwe bewijzen daer niet teghen gheset / ende contrarie behoont? Soo neen? Hoe kont ghy dan d'authoziteyt van dese twee Jesuyten ghebruycken / om ons te verghelijcken wy de Basilidianen, de welke haer boornaemste leer-stucken verborghen hielden / ende wy niet?

Doch eens van ghesien / wat dese twee Jesuyten segghen / ende namelijck waer van dat sy handelen.

Dooz eerst Ledesma, (wiens woorden te binden sijn in mijn staeltje Pag. 186. ende hy D. Cabeljau Pag. 252.) ghebruyckt de woorden Christi *Matth. 7.* seggende / dat men het heyligh niet en moet werpen voor de honden, noch de peerlen voor de verckens: verstaende dooz de honden, ongheloovighe / en ketters; / dooz de verckens, quaele ende onghemantierde gheloovighe; dooz de peerlen, de verholentheden des gheloofs; van dese seyt hy / dat men de selve aen alle man niet en moet laeten bliken / als naemlyck aen ongheloovighe / ketters / ende onghemantierde gheloovighe.

Hier vraeght D. Cabeljau: Wat isser nu van my tot last vande Roomsche ghesinde gheseyt, t'welck hier niet klaer staet uytghedruckt;

Vraeght ghy dat D. Cabeljau: Ick antwoorde / dat ghy ons te last hebt ghelept dat wy onse leerstukken verborghen houden / dooz den gemeenen man: Ten is niet soo: Ghy hebt u beroepen op de antwoort van Ledesma: Ick hebbe u met de eyghen woorden van Ledesma in mijn staeltje ghehoont / dat hy niet en spreekt van eenighe leerstukken / maer alleen van het lesen der Misse in het latijn / ende der selver woorden / aen alle man niet te doen bliken / op dat sy dooz moerwilligheyt / ende sporfghewijse / niet en souden misbruyckt worden.

Hoozt dan Ledesma noch eens spreken: Voor eerst, het opschrift van sijn 22. Capittel is: Of men de misse, ende andere goddelijcke diensten moet doen in de moeders tale. Sijn beslupt is: De wijle daer niet soo heyligh is, noch soo goddelijck, gheen Mysterie, soo groot, noch soo hoogh, als het H. Sacrificie der Misse, met recht dan, en moet het selve in eenighe gemeene tale overgheset noch ghedaen werden.

Hier op hebbe ick ghevraeght Pag. 194. Of D. Cabeljau, en sijns ghelijcke wel souden willen / dat men de woorden / die hy spreekt in sijn Pachtmael / soude misbruycken tot spot / ende lasteringhe / naemlyck op waeghens / schepen / ende hier

hierbancken t'welck maer al te veel hedens-
daeghs bande Ghereformeerde ghedaen wozt / ten
opsichte bande woorden onser Misse.

Op dit altemaal blijft D. Cabeljau, soo stom als
een visch.

De sustinuc, seyt hy / van *Ledesma* leyt klaer, dat de
verborghentheden des gheloofs niet en moeten aen den
ghemeenen man ontdeckt worden, maer secreet ghehou-
den, ende alleenlijck by keus van persoonen, aen sommi-
ghe weynighe gheopenbaert werden.

Ledesma seght / dat de Mysterien des gheloofs aen alle
man niet en moeten ontdeckt worden. **Wat ist nu?**

Meer, seght D. Cabeljau, en hebben wy niet gheseyt,
ende daer in meynen wy als noch dat de Roomsch-ge-
sinde Basilidiaensch sijn.

**Ick bzaeghe u / waer in / dat ghy ons meynt
ghelijck te sijn aen die kettere?**

Ghy seght / in het bedecken bande verborghent-
heden des gheloofs sonderende u op de woorden
van *Ledesma*.

**Wel aen / ick sie wel dat ghy uw' dobbelhepde
niet en sult laten / ten sy dat ick de selve kenbaer
make aen de heele werelddt.**

Als ick u soude segghen: **Den Coninck is ghe-
storven / sout ghy my ten minsten niet moeten
bzaeghen / wat Coninck? of die van Spaegnen, of
Yranckrijck, of Enghelandt &c. andersing wat sult
ghy hier uyt verstaen; de Coninck is ghestorven?**

**Ick bekenne dan noch eens / dat *Ledesma* seyt /
dat de Mysterien des gheloofs / aen alle man niet
en moeten ontdeckt worden: moeten wy niet on-
derfoecken van wat Mysterien dat hy hier
spreekt? seght ghy / dat hy spreekt van alle My-
sterien in het ghemeen; ghy wozt niet sijn ey-
ghen woorden obertuyghet van contrarie / te we-
ten / dat hy alleenlijck spreekt bande woorden
die men leest in de Misse / de welke hy niet en
wilt uytghedrukt hebben in de moeders tale op
dat sy van ongheloobighe / kettere / ende quade
geloobighe niet en souden vienen tot misbruyck /**

spot/ ende lasteringhe. Bekent ghy (ghelijck ghy noot sakelijck moet doen) dat hy van dese mysterien alleen handelt? hoe kont ghy ons by de Basilidianen ghelijcken / de welcke niet hare woorden/ maer hare booznaemste / sae alle leer-stricken vooz alle man wilden bedeckt gehouden hebben? Choont dan eerst / dat wy alle onse leer-stricken verberghen / ende ghelijckt ons dan by de Basilidianen.

Maer ghy seght dat Ledesma sich beroept in desen, op de spreuke Christi *Matth. 7* van honden, en verckens, ghelijck oock deden de Basilidianen.

Wat verstaet Ledesma vooz honden, en verckens? verstaet hy niet/ ongheloovighe, kettere, ende onghemanierde gheloovighe? 't is seker dat sae: beslypt ghy nu hier vut dat wy aen de Basilidianen gelijckt sijn/ die volghende kettere?

Soo beslypte ick dan mede hier vut / dat de Ghereformeerde, oock Basilidiaensich sijn / en kettere.

Dit bewijse ick vut den Dordrechtchen Bijbel, voor eerst op *Matth. 7. v. 6. Num. 3.* daer hy wel vut d'uckelijck seyt: dat de hartmeckighe, ende moetwillighe spotters honden, en swijnen sijn.

Ten tweeden op *Apocal. 21. v. 15. Num. 16* daer hy/ de raesende vijanden ende aenbassers Christi, ende des Euangeliums, ofte die de waerheyt eens beleden hebbende, wederom tot haer uytspouwsel ghekeert sijn, vooz honden hout/ende upigheft.

Wat seght ghy nu *D. Cabeljan*? ofte Ledesma heeft qualijck gheseyt / ofte niet? Soo sae? verdoemt dan uwen eyghen Bijbel. Soo neem? hoe berispt ghy dan hem?

Verhalven: ofte Ledesma is in dit stuck Basilidiaensich gheweest / ofte niet? Soo sae? soo is dan den Dordrechtchen Bijbel mede Basilidiaensich. Soo neem? hoe hebt ghy ons dan / op sijnne authoziteyt / by de Basilidianen vergheleken?

Siet eens in wat eenne brodde dat ghy u srecht / wanneer ghy de woerden van Ledesma op neemt /

opneemt / sonder eens aen te sien waer van dat hy spreekt.

Seght ghy dat Ledesma, daerom niet Baslidianisch is/om dat hy door honden, en verckens verstaet/ ongheloovighe, ketters, ende quade gheloovighe, maer om dat hy op dien voer/ de woorzen bande. Wisse niet en wilt uytghedrukt hebben in de moederse tale?

Ich hebbe u nu alreede ghesept/dat hier gheen questie en is van woorzen / maer van alle de leer-stucken der Religie verhozghen te honden/ met die reden daer hy/om dat sy schandelijck/ ende onbetaemlijck sijn / ghelijck als de Baslidianen deden/ t'welck ons niet een hazken en raecht.

Ten anderen. Sout ghy self wel gheraedtsaem binden/ dat men aen de honden/en verckens/ dat is/ soo uwen eyghen Bijbel dit verklart / aen de hartneckighe, ende moetwil lighe spotters, aen de vijanden, ende aenbassers Christi, ende des Euangeliums, de wijse/ ende sozme van uw' Nachtmael sou vooz houden / met perijckel van t'selbe te stellen tot spot / ende lasteringhe? Soo sae? Hoe verstaet ghy dan dese woorzen *Christi*? en werpt het heyligh niet voor de honden, noch de peerlen voor de verckens? Soo neen/waerom berispt ghy van Ledesma, als hy eenighe woorzen vooz soodanighe menschen wilt bedeckt hebben? Somma, men soude eer water persen upt eenen key / als dat men upt de woorzen van P. Ledesma soude persen de minste ghelijckenisse tusschen ons/ende de Baslidianen.

Eber slecht/sae noch slechter handelt D. Cabeljau, met Costerus:want

Voor eerst, hy en spreekt niet een enckel woort op al t'ghene ick in mijn staeltje Pag. 191. 192. 193. 194 upt den selven Costerus hem hebbe voozghesest / de antwoorde / ghelijck mede bykans in alle stucken te sien is / is in sijn penne ghebleven.

Ten tweeden, al t'ghene dat hy Costero schijnt op te legghen / is / dat hy mede/die woorzen Christi

ghebruyckt heeft : En werpt het heyligh niet voor de honden, &c. Dit is nu meer als ghenoech beantwoort. Maer laet ons wat dieper insien/hoe/en de waer van Costerus spreekt namelijk in Enchiridio, van D. Cabeljau ghecreert:

Ick hebbe in mijn staelje ghehoont Pag. 194. dat hy spreekt vande woorden die men ghebruyckt in het bedienen vande H. Sacramenten niet upt te spreken in de moeders tale: Ergo niet te propoofte / t' moet hier op de leer-stucken aenkomen. Hier swijght D. Cabeljau wederom stil/en gheeft de sake op.

Ten anderen, soo disputeert Costerus van de schzifture te lesen namelijk in de moeders tale. Het op-schzift gheeft het upt / t'welck aldus luyt: of men moet deurgacns toelaten het lesen vande schzifture? Hy bethoont upt de schzifture / ende Outbaders dat neen.

On der ander / spreekt hy op de volghende wijsse: Wy en loochenen niet dat de voornaemste hooft-stucken des gheloofs, die van alle Christenen moeten gheweten werden, als uootsackelijck wesende tot de saligheyt, in de Apostolijcke Schriften klaer sijn vervadt. Dese, op dat sy dieste valter soudent aenleven in de ghemoederen van alle, hebben moeten inghedruckt worden, met Sermoonen, Evangelien, Epistelen, ende het Symbolum van de Apostelen: Het welck die goddelijcke Princken der Kereke, in t'kort, ende duydelijck hebben willen overleveren, aen de naekomelighen, op dat niemant sich en soude kunnen excuseren van onwetentheyt.

Hoe sulc ghy t'hter mede maken D. Cabeljau? Is dit een-stem migh sijn met de Basilianen, ofte de selve regheuspreken? Wat dunckt n? Nu wat raecht die woorden: En werpt het heyligh voor de honden niet &c. die P. Costerus mede ghebruyckt/en konnen D. Cabeljau niet een siet haten: Want hy ghebruyckt die/sprekende vande overleveringhen, ende seyd: T'schijnt ghewaerschouwt te wesen van Christo, dat alle leeringen des geloofs, niet en soudent by geschrift op t'papier gestelt worden, als hy seyt: En worpt het heyligh niet

voor de honden. *Etc.* dan boeghter hy datelijck by/wie dat hy dooz de honden verstaet / te weten de heydnen / ofte af-ballighe Christenen / ghelijck / seyt hy / als ghelooft sijn Iulianus, Porphyrus, ende andere / die de schrifture / soo men uyt hare schriften bespeuren kan / tot spot hebben ghestelt / ende misbruyckt. Wat heeft Costerus hier gheseydt / t'welck den minsten schijn heeft van de Basilidiaen-sche ketterije

Wat nu eens D. Cabeljau, hier doet hy steeck honde / ende sich foudere op de authoziteyt van dese twee boozgaende lesuyten, Ledesima, ende Costerus, om ons te verghelijcken by de Basilidiaenen. Dit en is soo onghelijck niet aen het swart / als de spreuken van dese twee / aen die ketterij.

II. AENMERCKINGHE.

Op de voorseyde Ketterije.

Het tweede stuck / t'welck ons D. Cabeljau heeft te laste ghelept / als hier in ober-een-komende met de Basilidiaenen, heeft hy ghetrocken uyt den H. Irenæus, *lib. 3. Cap. 2.* Welcken out-bader / D. Cabeljau alsoo doet spreken: Als sy uyt de schrifture berispt wierden, beschuldighden sy de schrifture selfs, als of sy haer niet wel en hadde, datter gheen authoreyten by en was, dat de selve seer verscheydenlijck sprack, ende om dat daer uyt de waerheyt niet en konde ghevonden worden, vande ghene die de Traditie niet en kenden. Nae dien de selve niet by gheschrift, maer door de levendighe stemme was overghelevert; waerom oock Paulus soude gheseyt hebben: *Wy spreken wijsheyt onder den volmaeckten.* Alsoo oock de Papijsten. Siet de Catholijcke waerheyt Pag. 558.

Ik hadde in mijn Staelte Pag. 179. gheseyt / dat ick op die plaets die D. Cabeljau citeerde uyt Irenæus, te weten / het tweede boeck / het tweede Cappittel / niet een enckel woort daer van en kost vinden:

Dier